

A fogvatartottak azonosítása a büntetés-végrehajtásban

The identification of prisoners in the criminal justice system

Kondás Katalin

Dr. PhD, informatikai szakreferens,
Nemzeti Adó- és Vámhivatal
kondaskatalin@gmail.com

Absztrakt

Cél: A büntetés-végrehajtási szervezetnél a fogvatartottak személyazonosításának jelentős szerepe van a befogadásnál, illetve a szervezet mindennapjaiban. A szerző munkája során elsősorban a fogvatartottak személyazonosításának fejlődését kutatja, és a jelenlegi azonosítási módszer kiváltására tesz javaslatot.

Módszertan: A cikk szerzője felkutatja és összefoglalja, hogy az elmúlt évtizedekben milyen azonosítási módokat alkalmaztak a fogvatartottak azonosítására, illetve javaslatot tesz új azonosítási módszer kialakítására.

Megállapítások: A kutatás során és a publikációban bemutatásra kerül, hogy a jelenlegi azonosítási mód kiváltható egy biometrikus azonosítási módon alapuló módszer alkalmazásával.

Érték: A publikáció hiánypótlónak tekinthető az azonosítás fejlődésének áttekintését illetően. A téma aktuális és időszerű napjainkban, fontos kérdéskört tárgyal.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, fogvatartott, személyazonosítás, biometria

Abstract

Aim: At the organisation of criminal justice, the identification of prisoners plays a significant role during their intake and in the daily operations of the organisation. In this work, the Author primarily researches the development of prisoner identification methods and make recommendations for the replacement of the current identification system.

Methodology: Taking into account the author's interest and experience, she will research and summarise the identification methods used for the identification

of prisoners over the past decades, and make a proposal for the development of a new identification system.

Findings: During the research and in the publication, it will be presented that the current identification method can be replaced with a method based on biometric identification.

Value: The publication can be considered a valuable contribution to the overview of the development of identification methods. The topic is current and relevant in today's society and addresses an important issue.

Keywords: criminal justice system, prisoner, identification, biometry

Papíralapú azonosítás

2004-ig a büntetés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) intézetekben a fogvatartottak azonosítására nem állt rendelkezésre automatikus azonosítási rendszer. A telefonálásra a körleteken elhelyezett telefonkészülékekkel a regisztrálást követően volt lehetőség. A fogvatartott papíralapú telefonálási kérelmet nyújtott be az intézetnek, amellyel – a szabályozott keretek között – igényelte telefonálási szándékát. A bv. állományába tartozó személy meghatározott időpontban biztosíthatta a hívást, mely telefonkártya használatával, s a személyi állomány részvételével történt. A hozzátartozót vagy ügyvédet az engedélynek megfelelő időpontban a személyi állomány hívta, miután – a lehetőségekhez mérten – meggyőződött róla, hogy valóban az engedélyezett személy vette fel a készüléket, átadta a telefont a fogvatartottnak, aki a beszélgetést megkezdhetette. Előfordult, hogy a törvényi döntés értelmében a fogvatartott telefonálását csak behallgatás alatt lehetett megvalósítani, akkor a személyi állomány a telefonhívás alatt végig jelen volt. A hívásokat ekkor még csak papíralapon adminisztrálták, ahogyan az intézet boltjában megvalósított vásárlásokat is.

Automatikus azonosítási rendszer kialakítása

2004-ben jelentős fejlődésen ment keresztül a magyar büntetés-végrehajtás. Megkezdődött egy olyan informatikai rendszer kiépítése, amellyel ellenőrizhetővé, és a tiltott információk közlésekor megszakíthatóvá vált a fogvatartott telefonbeszélgetése. Elindult az automatizálás folyamata. A rendszer kialakítása magas költségvetéssel járt, de a 251 millió forint összegű fejlesztés meghozta a tőle várt eredményt, s ez a személyi állomány munkáját jelentős mértékben segítette.

Bevezetésre került a Contel telefonrendszer, melyet a bv. intézetek részére a fogvatartottak telefonbeszélgetéseinek nyomon követésére fejlesztettek ki. Egy vonalkódos papírcetlit kaptak a fogvatartottak, amit egy egyszerű lami-náló fóliával tettek időtállóvá. Ez a kártya lett a vonalkódos azonosító kártya, melyen az alábbi adatok szerepeltek:

- a fogvatartott neve,
- a fogvatartott nyilvántartási száma,¹
- a fogvatartott fényképe,
- egyedi vonalkód.

Mivel a fogvatartott az intézetben nem tarthat magánál készpénzt, de vásárolni, illetve telefonálni csak pénz ellenében tud, így „virtuális számlakezelő” eszköz segítségével biztosított számára a fizetős szolgáltatás megvalósítása, azaz a vásárlás. Ennek megoldására fejlesztették ki a vonalkódos azonosító kártyás rendszert.

A körletekre kihelyezett fali telefonkészülékek mellé kamera került telepítésre. A kamera képét egy operátor figyelte, és a rendszerben tárolt adatok alapján láthatta, hogy valóban a kártya tulajdonosa kezdeményezi-e a hívást. A rendszer már tudta, hogy a személyhez tartozó, általa korábban megadott és a hatósági személyek által ellenőrzött telefonszámok hívhatók. A törvényi szabályozás kereteit betartva az operátor minden hívásba bele tudott hallgatni, így a telefonhívások személyes jelenlétet már nem igényeltek a személyi állomány részéről.

Megkezdődött az adatbázisokat használó távközlési, informatikai rendszerek kiépítése. Minden fogvatartott vonalkódos azonosító kártyát kapott, a telefonbeszélgetések előtt egy kártyaleolvasónál ezzel azonosította magát, és így a készülék lehetővé tette, hogy a fogvatartott felhívja a számára engedélyezett telefonszámokat. A későbbiekben ennek a módszernek a segítségével vásárolhattak is.

Korábban sokkal bonyolultabb volt ellenőrizni a telefonhívásokat, hiszen minden egyes elítélt mellé börtönört kellett állítani. Az új rendszer pozitív megítélést kapott, évek alatt minden intézetre kiterjesztették és használták.

A rendszer a törvényi változásokat nyomon követte működött, például a telefonálási lehetőségeket tárolta és figyelte. A rendszer újabb előrelépése volt a fogvatartottak arcképmásának tárolása és azok felhasználása az azonosításra. A telefonkészülékbe szerelt kamera automatikus ellenőrzést tudott végezni az informatikai rendszer segítségével, ekkor már 2006-ot írtunk. Az arcfelismerés abban az időben azonban még kezdetleges volt (Gárdonyi, 2021).

1 A fogvatartott a szabadságvesztése kezdetén, a bv. intézetbe történő bevonulása során egyedi azonosítót kap, a szervezet szerinti pontos megnevezése: nyilvántartási szám, mely végigkíséri a fogvatartottat a fogva tartása során.

Vonalkódalapú telefonálási rendszer

A telefonszolgáltató a fogvatartotti telefonálási rendszerét 2004 óta működtette az ország minden intézetében. A rendszer koncepciója az volt, hogy minden fogvatartotthoz tartozzon egy egyedi vonalkódos azonosító kártya – 1. számú kép szemlélteti –, melyet a fogvatartotti adatnyilvántartó rendszerben tartanak nyilván. Az adott kártya mellett még rendelkezni kellett a fogvatartott egy biometrikus azonosítójával is, mely ebben az esetben úgy valósult meg, hogy a fogvatartotti nyilvántartásban szerepelt a fogvatartott adatai között a fényképe is. Amikor az adott személy telefonálni szeretett volna, akkor az azonosító kártya érzékelése után a telefonkészülékbe épített kamera fotót készített róla, és ezt az adatbázisban szereplő fényképpel összehasonlította.

1. számú kép

Vonalkódos kártya

Forrás: A képet a szerző készítette.

A fogvatartotti telefonálást biztosító telefonrendszer alapvető célja volt lehetővé tenni a büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak telefonhívásaiba – a személyi állomány által – történő behallgatást, ellenőrzést. További célja, hogy a beszélgetések teljes terjedelmükben ellenőrzöttek legyenek, minden lehetséges jellemzőikről feljegyzések készülhessenek, illetve a távbeszélő díjak rendezése, a letéti rendszer² adataira támaszkodva, automatikusan megtörténjen.

² Fogvatartott pénzügyi nyilvántartó rendszere.

Fontos igény volt, hogy a fogvatartotti rendszer a hiteles azonosításhoz, eseményvezérelten tudjon adatokat szolgáltatni egymástól független szakrendszerek felé, mint például a telefonálási rendszer, illetve online módon tudjon kommunikálni a bolti pénztárgéppel is.

A vonalkódos kártyát tehát telefonálásra, illetve az intézeti boltban történő vásárlásra lehetett használni, ha a kártya rendelkezett pénzügyi fedezettel.

A rendszerben a beszélgetéshez kapcsolódó legelső és egyben a legfontosabb tevékenység a fogvatartott biztonságos és gyors azonosítása volt. A telefonálás megkezdésekor, amikor a fogvatartott felemelte a készüléket, a felvett képernyőn keresztül szóbeli utasítást kapott arra vonatkozóan, hogy a kódolvasó felvillanó fényének mutassa fel a kártyáján lévő vonalkódot és nézzen szembe a kamerával. A kártya felmutatása után, amikor a fény kialudt, az azonosítás automatikusan megtörtént. A rendszer ezután a fogvatartotti adatbázis számára megadott metszetéből azonnal kikereste a kártya kódjához tartozó adatokat, és ezt a megfigyelő képernyőre kiírta. Ezeket az adatokat nevezzük a fogvatartotthoz tartozó szabályrendszernek. Ebben a szabályrendszerben a telefonálási rendszer egy modulja az intézeti fogvatartotti nyilvántartási adatokat tartalmazó rendszerből leképezte a fogvatartott engedélyezett kapcsolattartásából következően az általa hívható számok listáját.

A telefonálás során a fogvatartott azonosítása a megfigyelő számára a fogvatartotti adatbázisból kinyert és a képernyőn megjelenített fénykép, illetve a telefonkészülék mellett elhelyezett webkamera képének összehasonlításával valósult meg. A vizuális azonosítás pillanatában a képernyőre kirakott webkamerakép a beszélgetés egyéb paramétereivel együtt eltárolódott, s a későbbiekben visszakereshető volt. Ezzel a módszerrel a nem engedélyezett hívásokat is teljes biztonsággal megállapíthatták. (A 2. számú képen látható egy folyosóra helyezett fogvatartotti fali telefon).

2. számú kép

Fogvatartotti telefonkészülék, ahol a beépített kamera is látható

Forrás: A képet a szerző készítette.

Vonalkódalapú bolti vásárlás

- A fogvatartotti telefonálási és a bolti vásárlás pénzügyi rendszere azonos volt. Azaz a vásárlások, illetve a telefonálások költségei azonnal megjelennek a fogvatartott pénzügyi mozgásában.
- Természetesen a körletboltban is csak a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szabályait betartva valósult meg az árusítás. A bv. intézetek körletein készpénzforgalom nem történhet és korábban sem történhetett, a vásárlások során az áru ellenértékét a fogvatartott pénzügyi folyószámlájáról kellett levonni.
- A pénztárgépes fogvatartotti vásárlás rendszerének kidolgozásakor a következő volt a célkitűzés:
 - A Nemzeti- Adó és Vámhivatal által engedélyes pénztárgépen az eladó a pénztárgépeknél megszokott módon dolgozhasson.
 - A pénzmozgások online módon valósuljanak meg.
 - A fogvatartott igény szerint használhassa fel pénzét telefonálásra vagy vásárlásra.
 - Telefonáláskor és bolti vásárláskor ugyanazzal a vonalkódos kártyával azonosíthassa magát a fogvatartott. A rendszer mindkét esetben

a vonalkódos kártyához tartozó, úgynevezett virtuális folyószámláról vonja le a felhasznált összeget.

- A visszaélések elkerülése végett, a pénztárgép mellett üzemelő terminál,³ majd később számítógép, minden vásárláskor jelenítse meg a kártya tulajdonosának fényképét.

Rendszerszintű fejlesztés

A magyar büntetés-végrehajtásban a legnagyobb rendszerszintű átalakítás – európai uniós pályázati forrás felhasználásával – már 2010-ben megkezdődött, amely érintette a helyi hálózatok korszerűsítését és a végpontok számának növelését, a számítástechnikai eszközök (szerverek, munkaállomások) egészét, illetve az elavult szoftvertechnológiára épülő nyilvántartások cseréjét egyaránt. Az átalakítás célja egy homogén, szabványos, egyenszilárd, országos zárt célú informatikai rendszer kialakítása volt. A szervezet a homogén irodai környezet kialakításával minden telephelyén azonos infrastrukturális hátteret biztosított az újonnan kifejlesztett nyilvántartások működtetéséhez. Ezzel egyidejűleg az addigi informatikai rendszereket is újabbak váltották fel (Sebestyén, 2009; Kondás & Szűcs, 2017).

2013-ban a büntetés-végrehajtás működése új jogszabályi alapot kapott, megalkották az új büntetés-végrehajtási törvényt. A magyarországi bv. intézetek életében az informatikai rendszerszintű fejlesztés is erre az időszakra tehető. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapítását. A büntetés-végrehajtási szervezet bv. intézete köteles a fogvatartott személyazonosságát ellenőrizni.

A jogszabályi változással a fogvatartottak lehetőséget kaptak arra, hogy a szervezet által biztosított mobiltelefon-készülékkel tartsák a kapcsolatot családtagjaikkal, mely egy korlátozott használatú, nyomógombos készülék volt, és személyazonosítást nem igényelt a használata. A mai napig is a szervezet által biztosított telefonkészüléket használják a fogvatartottak a kapcsolattartásra.

A fali telefonkészülékek ezzel háttérbe szorultak, és meg is szűnt a működtetésük.

A bolti vásárlásnál a tárgyi alapú azonosítás megmaradt, de egy modernebb informatikai rendszerrel kialakítva (Kondás, 2021a; 2021b).

3 Unix VT510-es karakteres terminálokkal rendelkezett a szervezet.

Rövid hatótávú kommunikáció a büntetés-végrehajtásban

A Szolgálati Alkalmazás a Fogvatartás Elősegítésére elnevezésű informatikai rendszer (a továbbiakban: SAFE) a fogvatartotti információk és adatok gyors, elektronikus lekérdezését teszi lehetővé, továbbá alkalmas alapvető intézkedések végrehajtásának rögzítésére. A SAFE egy adatnyilvántartó mobil rendszer. A rendszer lényege, hogy egy mobil eszköz segítségével bárhol, bármikor a fogva tartás biztonságát érintő aktuális és valós információval látja el annak használatját. A mobiltelefon nagyságú, chipalapú információs készülék tartalmazza a Fogvatartotti Alapnyilvántartásban szereplő adatokat. Célja a gyors, egyszerű adatlekérés és egyeztetés. A SAFE egy saját, a bv. szervezet egyedi igényeinek kiszolgálására fejlesztett alkalmazás, adatbázis-kezelő rendszer (Hinkel, 2020a).

Többek között az alábbi adatokkal rendelkezik a SAFE rendszer:

- természetes személyazonosító adatok,
- fénykép,
- bv. jogviszony adatai (fogvatartás jellege, jogcíme, tartama),
- kiemelt figyelmet megalapozó adatok (például magas biztonsági kockázat, szuicid veszélyeztetettség),
- fogvatartott birtokában engedéllyel tartható technikai eszközök,
- fogvatartott befogadott büntőhelyen, vagy az ország más bv. intézetében.

A részlegeken, zárkákban elhelyezett fogvatartottak azonosítására a részlegeken és a zárkaajtók környezetében elhelyezett rövid hatótávú kommunikációs (angolul: Near Field Communication,⁴ a továbbiakban: NFC) chipek SAFE eszközzel történő leolvasásával van lehetőség.

A fogvatartottak részére NFC chippel ellátott plastikkártyák kerültek rendszeresítésre, a személyi állomány az eszközzel történő leolvasása után tudja azonosítani a személyt (Hinkel, 2020b).

Az intézet minden zárkájához tartozik egy NFC⁵ címke, mely leolvasását követően a SAFE eszköz megjeleníti a zárkára vonatkozó jelentősebb információkat: ki van elhelyezve a zárkában, milyen fokozatúak a fogvatartottak,

4 Near Field Communication technológia, mely lehetővé teszi az eszközök közötti fájlcsere, adatátvitel vagy különféle információk leolvasását az NFC címkékről. Az NFC címke apró chip, mely leggyakrabban matrica formájában érhető el.

5 Az NFC technológia segítségével két helyi eszköz tud néhány bitnyi adatot megosztani egymással, tehát lehetővé teszi két eszköz számára, hogy amennyiben négy centiméterre vannak egymástól, akkor adatokat cseréljenek. Természetesen ehhez mindkettőben NFC lapkára van szükség. A gyakorlatban kétféle módon működik mindez. A kétirányú kommunikáció során mindkét készülék tud írni és olvasni a másikkra, illetve másikkól. A másik megközelítésben egy eszköz (ez lehet telefon vagy kártyaleolvasó is) ír és olvas az NFC-s chipről.

dohányzó-e a zárka stb. A fogvatartott is rendelkezik NFC-vel, amely szintén leolvasható a SAFE eszköz segítségével, ez a chip a fogvatartotttól tartalmaz információt (Kocsis, 2021).

Az NFC technológia 2019-ben került kialakításra az intézetekben, mely lehetővé teszi az eszközök közötti fájlcserét, adatátvitelt vagy különféle információk leolvasását az NFC címkékről. A technológia két fő előnye, hogy biztonságos, valamint az NFC címkékkel kombinálva számos felhasználási módja lehet. A technológia összeköti az eszközöket, viszont csak akkor, ha rövid hatótávon belül vannak egymástól, és csak akkor, mikor az okostelefon képernyője nincs lezárva. Ennek köszönhetően, használata közben, senki nem tud beleegyezés nélkül kapcsolatot létesíteni a készülékkel.

A szervezetnél 2019-ben – pilot projektben – bevezetésre került a fogvatartottak NFC karkötővel történő ellátása, az információk gyors áramlása, a személyi állomány napi munkájának könnyítése érdekében. A büntetés-végrehajtási intézetben, a karkötő használatából adódó problémák miatt, strapabíróbb megoldásra volt szükség az NFC technológia fenntartására.

Az intézetekben a karkötőbe egy adathordozó chipet rögzítettek, amelyet a fogvatartottak végtagjára helyeztek. A karkötő a tesztelése során azonban alkalmatlannak bizonyult a tartós használatra. A kiválasztott karkötőt egy méretben gyártották, a karkötő anyaga gyorsan elhasználódott, valamint a munkahelyeken nem tudták hordani a fogvatartottak, mivel balesetveszélyesnek bizonyult (Bogotyán, 2020).

Az NFC technológia azonban megfelelőnek bizonyult. A használata érdekében a NFC karkötő helyett az NFC fogvatartotti kártya került bevezetésre, szintén pilot projekt keretében. A kártya műanyag, strapabíróbb, már nem papíralapú. Az új azonosító kártya a tulajdonos képével ellátott borítással rendelkezik, rákerült a fogvatartott személyi azonosítását tartalmazó NFC címke, és a bolti vásárláshoz szükséges QR-kód is.

A biometrikus azonosítás bevezetése a büntetés-végrehajtásban

A biometrikus adat már évtizedek óta része az azonosítási rendszereknek, és kapcsolatot teremt az adott információ és az egyén között. Az egyik legrégebben használt azonosító módszer az egyes ember külső megjelenése alapján valószínűleg, ilyen az arc is, ez szinte teljes bizonyossággal megkülönböztet mindenkit másoktól. A fejezet célja a biometrikus adattal megvalósuló fogvatartotti személyazonosítás lehetőségének vizsgálata a magyar büntetés-végrehajtásban.

A 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról a „különleges adat” fogalma a 3. § 3. pont szerint: „*a személyes adatok különleges kategóriáiba tartozó minden adat, azaz a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a genetikai adatok, a természetes személyek egyedi azonosítását célzó biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok.*”

A Bv. tv. tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapítását. A bv. szervezet bv. intézete köteles az elítélt személyazonosságát ellenőrizni, melynek során a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok szerint átveszi az elítélt büntügyi nyilvántartási rendszer személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában kezelt adatait, és ellenőrzi az iratokban szereplő adatokat. A bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát, és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a büntügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a büntügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Az összehasonlítást elektronikus úton, az erre a célra szolgáló elektronikus eszközzel végzik el. A jogszabályban foglaltak szerint a büntügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása daktiloszkópiai nyilvántartásból és DNS-profil nyilvántartásból áll. A daktiloszkópiai nyilvántartás tartalmazza az ujj- és tenyérynymotöredéket, valamint az ujj- és tenyérynymatot. A DNS-profil nyilvántartása a dezoxiribonukleinsav-molekula meghatározott szakaszainak vizsgálata alapján képzett alfanumerikus adatsort rögzíti. A szájnyálkahártyatörlet – a szájüreg belső felületéről, annak sérelme nélkül, steril gézzel vagy más, az egészségügyben használatos hordozóval letörölt anyag – segítségével is azonosítani lehet egy-egy személyt. A 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a büntügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól meghatározza, hogy milyen formanyomtatványok kitöltésével és a büntügyi nyilvántartó szerv részére történő megküldésével kell teljesíteni az előírt adatközlést.

A bv. intézet az elítéltről képfelvételt készíthet, amelyet jogosult az arcképelemző tevékenység igénybevétele céljából az arcképprofil nyilvántartás részére megküldeni, ezzel is megállapítva a személy azonosságát. Ezt az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről szóló 2015. évi CLXXXVIII. törvény, illetve az arcképelemző rendszer működtetésének részletes szabályairól szóló 78/2015. (XII. 23.) BM rendelet szabályozza. További lehetőség van

az elítélt azonosítására, mely szerint a bv. intézet az elítélt személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványában, vagy tartózkodásra jogosító okmányában, vagy a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok alapján elektronikus úton adatot igényel a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból, a közúti közlekedési nyilvántartás engedély-nyilvántartásából, az útiokmány-nyilvántartásból vagy az idegenrendészeti nyilvántartásokból.

A befogadás során tehát a bv. intézet köteles ellenőrizni, hogy a végrehajtásra elővezetett, illetve előállított személy azonos-e az elítélttel. Az elítélt személyazonosságának megállapítása elsősorban a fogvatartás alapjául szolgáló iratok adatainak és az elítélt személyazonosságát igazoló hatósági igazolványban foglalt adatoknak az egybevetését, valamint az elítélt képmásának az összehasonlítását jelenti.

A bv. intézet az elítéltről és az egyéb jogcímen fogvatartotttól a befogadást követően fényképet készít. Az arcképmás rögzítését az arcképmás, az ujj- és tenyérynymat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérynymat és a szájnyálkahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól szóló 12/2016. (V. 4.) BM rendelet 2. §-ban foglaltak figyelembevételével kell végrehajtani.

A fogvatartottak fényképes nyilvántartását szükség szerint, de legalább hat-havonta felül kell vizsgálni a teljes fogvatartotti állomány tekintetében. A felülvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a nyilvántartásban szereplő fénykép rendelkezésre áll, és személyazonossításra alkalmas. A felülvizsgálat során a fényképet össze kell vetni a fogvatartott aktuális külső megjelenésével (Kondás & Szűcs, 2020).

A jogszabályi háttér szerint a biometrikus azonosítást a bv.-ben jelenleg a befogadás során alkalmazzák. Magyarországon a biometria területén folyamatos a jogszabályi keretrendszer módosítása. A szakterület innovatív, támogatott technikai megvalósításokat hordoz magában, de mindezek mellett számos emberi jogi, rendészeti, információbiztonsági, jogpolitikai, adatvédelmi kérdéssel is szükséges szembenézni, amikor alkalmazásában gondolkodunk.

Fontosnak tartom módosítani a jogszabályi hátteret annak érdekében, hogy egy központi adatbázist lehessen létrehozni, mely a fogvatartottak biometrikus adatait is tartalmazza, és amely szigorúan csak a bv. szervezeten belüli célokra alkalmazható. Szabályozni szükséges, hogy mely feladatoknál kell alkalmazni az újonnan létrehozott adatbázis adatait.

Az előre meghatározott területeknek rendelkeznie kell elektronikus biometrikus adatolvasó eszközzel, amelynek alkalmazása külön szervezést igényel.

Fontos figyelembe venni és kialakítani:

- a speciális eszköztámogatottsággal történő biometrikus személyazonosítás, biometrikus adatrögzítés módszerét;
- a rögzített biometrikus adatok kezelését;
- Nemzeti Szakértői és Kutató Központtal kapcsolatos szakértői tevékenység folytatására, kérésére, szakértő kirendelésére és a szakértői vélemény elkészítésére vonatkozó szabályozást;
- a már rögzítésre került biometrikus adatok digitalizálásának menetét és szabályait.

A bv.-ben a kiválasztott azonosítási módszernek az alábbi alapvető igényeknek szükséges megfelelnie: legyen egyszerű, gyors, megbízható, biztonságos, szükséges figyelembe venni a higiéniai szempontokat, illetve az azonosított személyek összetettségét.

Korábbi vizsgálatom során az írisz-, az ujjnyomat-, a tenyérvéna- és az arc-alapú azonosítási technikákat helyeztem középpontba, részletesebben foglalkoztam ezen technikák működésével. Ennek oka, hogy kutatásaim alapján ezen módszerek bevezetését tartom lehetségesnek a bv. intézetekben.

Az általam vizsgált négy azonosítási technika közül a tenyérvéna- és az ujjnyomatalapú azonosítási módszereknél az azonosítandó személy kezére van szükség. Az azonosításhoz a kéz tisztántartására kell ügyelni, mely egy bv. intézetben kiemelten fontos lehet. A tenyérvéna-alapú azonosító rendszerek kezdenek elterjedni és a visszajelzések alapján megfelelően működnek, alkalmazása jelenleg mégsem megszokott (Prisznyák, 2014; [URL1](#)).

Az íriszalapú azonosításnál ennek a tényezőnek nincs szerepe, így az előnyösebb megoldásnak tűnik, azonban az azonosítás kényelmetlensége – véleményem szerint különösen a fogvatartottak körében – hátrányaként nevezhető. A rendszerekkel teljesen más azoknak a felhasználóknak az együttműködése, akik saját akaratukból vagy kényelmi szempontok miatt használják a biometrikus azonosítást, azokkal szemben, akikre rákényszerítenék az alkalmazását. A fogvatartottak esetében az utóbbi érvényesül (Suplicz, Fúzi & Horváth, 2006).

A bv. intézetekre jellemző, hogy egyszerre több, munkába vonulás során akár 200 fő is együtt mozoghat. Az azonosításnak – fentiek értelmében – rövid idő alatt kell megvalósulnia. Ismert, hogy az eszközök fejlődésével az azonosítás sebessége egyre rövidül. Azonban a technikai rendszer használatának egyszerűsége is előnyként nevezhető ebben a közegben.

A módszer kiválasztása során fontos figyelembe venni a környezetet: sok különböző ember tartózkodik egy térben, a higiénikus körülmények nem mindig megfelelőek. A fogvatartottak körében könnyen előfordul, hogy a munkájuk

során sérüléseket szenvednek, hiszen fizikai munkát végeznek: takarítanak, főznek, mezőgazdaságban tevékenykednek, építőipari munkákat végeznek, sok esetben különböző szerszámokat használnak. Figyelembe véve az esetleges sérüléseket, az ujjnyomatolvasó használatánál lehetőség van arra, hogy egy fogvatartott több különböző ujjának ujjnyomatát is tároljuk azonosítás céljából, így növelhetjük a biztos azonosítás lehetőségét. Fontos, hogy a fogvatartottaknak ne legyen kellemetlen az azonosítás. Az azonosításra várók sok esetben türelmetlenek, nem megfelelően hajtják végre a kapott utasításokat, melynek következtében a használatból eredő azonosítási hibák száma is növekedhet. Jelentős kitétel az új rendszer kiválasztásánál, hogy a rendszer használata az azonosítottak részére könnyen elsajátítható legyen, az azonosítás gyorsan megvalósuljon.

A biometrikus azonosítás sajátossága, hogy megfelelő mértékű hasonlóságot keres két minta között, így a gyakorlatban nem lehetséges a 100%-os hatékonyság elérése. Emiatt, természetesen mindig lehetséges téves elutasítás, vagy a kisebb valószínűséggel előforduló téves elfogadás. Az arcfelismerés hátránya, hogy az arc az egyik legdinamikusabban változó biometrikus minta, azonban a fogvatartottak körében rendszeres a fényképek aktualizálása, ezáltal a változások is nyomon követhetők, a nyilvántartás aktualizálása folyamatos. A bv. fogvatartotti adatbázisban jelenleg a fogvatartott arcképe kerül rögzítésre (URL2).

Az arcalapú azonosítás higiéniai szempontból megfelelő, érintkezésmentes, és a kényelmesebb technikák közé sorolom. Véleményem szerint az arcalapú azonosítás lehet a legmegfelelőbb biometrikus személyazonosítási módszer a bv. intézetekben a fogvatartottak azonosítására. Célszerű megvizsgálni, hogy Magyarországon ma hol, milyen jelentőséggel bír az arc mint biometrikus azonosító adat.

Javaslat

Jelenleg a fogvatartottak azonosítása tárgyi alapú, a részükre elkészített kártyával valósul meg. Használatának hátránya, hogy a kártyát elvesztheti a fogvatartott, vagy eltulajdoníthatják tőle társai. A kártya megtalálása érdekében nyomozást szükséges indítani, amely sok idővesztéssel és munkaerő lefoglalással jár.

Véleményem szerint fontos a biometrikus jellemzőt alkalmazó fogvatartotti azonosító rendszer kiépítése a magyar büntetés-végrehajtásban. Javaslatom, hogy a tárgyi alapú azonosítás kiváltása arcalapú azonosítással valósuljon meg. Előnyei, amelyek miatt a legjobb megoldásnak tekintem:

- használata nem kényelmetlen,
- érintkezésmentes megoldás,

- használata már több területen bevált,
- a jogszabályi háttér részben rendelkezésre áll.

Az új azonosítási rendszer kialakítása során azonban fontos kiemelni, hogy a szervezet jogszabályi háttérét módosítani szükséges a biometrikus azonosítás bevezetése előtt.

Véleményem szerint az alap háttér-informatikai rendszer már rendelkezésre áll a biometrikus személyazonosítási rendszer bevezetéséhez. A biometrikus azonosításnak az egyik legfontosabb előnye a bv. intézetekben, hogy a fogvatartottnak semmilyen azonosításra alkalmas tárgyát nem kell magánál tartania. A kijelölt eszköznek stabil működésűnek, karc- és ütésállóknak kell lenni. Célszerű egy olyan eszközt kiválasztani, amely kevésbé koszolódik, továbbá szükséges figyelembe venni, hogy a napi feladatok során sokszor kell azonosítani a fogvatartottakat.

A fogvatartottak befogadása során az arcképprofil nyilvántartást szükséges használni, mely célja a bv. intézetbe történő befogadás során az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott személyek azonosítása. Az azonosítás az 1:N-hez üzemmódban működik, vagyis a központi adatbázisban szereplő képekkel hasonlítják össze a befogadott személy arcát. Az 1 az N-hez viszonyított keresés tehát olyan eljárás, amikor adott egy személyről a biometrikus adat, és azt keresi, hogy egy adatbázisban tárolt biometrikus adatok közül van-e egyezés, azonosság.

Fontosnak tartom módosítani a jogszabályi háttérét annak érdekében, hogy egy – a büntetés-végrehajtás fogvatartotti állományának biometrikus adatait is tartalmazó – központi adatbázist lehessen létrehozni, mely szigorúan a bv. szervezetén belül használható.

Első célként határozom meg, hogy az újonnan bevezetett biometrikus azonosítás segítségével tudjanak vásárolni a fogvatartottak. A fogvatartottak arcképének rendelkezésére állásával már egyéb használatra is ki lehet terjeszteni, melyek a napi feladatokat meggyorsítanak és megkönnyítének. Ennek segítségével például megoldható lenne a fogházas körleten a mozgások szabályozása is.

Véleményem szerint a biometrikus azonosító technológia kiépítését a büntetés-végrehajtás szervezetén belül pilot rendszerben célszerű megvalósítani. A szervezetnek a pilot rendszerben már jelentős tapasztalata van, és jól működik. Ha az igényekhez mértén sikerül beágyazni a tesztintézetnél a jelenlegi rendszerbe a biometrikus azonosítást, akkor megvalósítható az országos szintű kiterjesztése. Ehhez azonban szükséges részletesebben megvizsgálni a biometrikus azonosítás bevezetésének megvalósítása érdekében az informatikai rendszert.

Egyelőre a biometrikus azonosítás bevezetése kizárólag szigorúan csak önkéntes alapon, az eddigi kártyás azonosítással párhuzamosan történne. Ennek

bevezetésénél a fogvatartott egy nyilatkozat aláírásával igazolná beleegyezését, az új rendszer tesztelésében való részvételét. Aki ezt nem teszi meg, annak nem származna semmilyen hátránya, ugyanúgy használná a rendszert, mint eddig. Ha a biometrikus olvasó használata eléri a biztonságos működést a tesztintézetnél, akkor az elkövetkezendő időszakban az ország összes bv. intézetére ki lehet terjeszteni annak bevezetését. Azonban kötelező használatához jogszabályi változásokra van szükség. Az azonosító rendszer bevezetése meghatározott ütemezés szerint kell történjen. Jelentős feladat lenne, hogy a bv. számára a leghatékonyabb lehetőséget feltárjam, és elemzések eredményeként egy konkrét terv álljon össze.

Összegzés

Kutatásom során a büntetés-végrehajtás fogvatartotti állomány személyazonosításának megújítási lehetőségeit kerestem. Kiválasztottam azt az azonosítási technikát, amely – a megvalósíthatóságát illetően – jelenleg a legközelebb áll a büntetés-végrehajtási szervezethez. Kitértem az azonosítások alkalmazásának fontosságára a bv. intézeteken belül. Javaslatot tettem a kiválasztott biometrikus azonosító rendszer bevezetésének háttérére és koncepciójára. Kutatásom jól használható támpontként a biometrikus személyazonosító rendszer büntetés-végrehajtási szervezetenél szükséges bevezetése során (Kondás, 2021c).

Felhasznált irodalom

- Bogotyán R. (2020). Biztonságos fogvatartás – A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztése. *Börtönügyi Szemle*, 39(1), 25–41.
- Gárdonyi G. (2021). Az állóképes arcképezés Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 69(7), 1133–1148. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.7.3>
- Hinkel T. (2020a). A mesterséges intelligencia térhódítása a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle*, 39(4), 13–27.
- Hinkel T. (2020b). Az innovatív technikai megoldások hatása a fogvatartás biztonságára. *Börtönügyi Szemle*, 39(2), 64–91.
- Kocsis Zs. (2021). Büntetés-végrehajtási biztonsági ismeretek. *Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja*.
- Kondás K. & Szűcs E. (2017). Informatikai korszakváltás egy büntetés-végrehajtási intézetben. *Hadmérnök*, 12(2), 272–279.
- Kondás K. & Szűcs E. (2020). A személyazonosításra vonatkozó speciális szabályok a büntetés-végrehajtásban. *Biztonságtudományi Szemle*, 2(2), 15–21.

- Kondás, K. (2021a). Identification of Convicts in Hungarian Prisons. *Revista Academiei For-telor Terestre*, 2(102), 118–124. <https://doi.org/10.2478/raft-2021-0017>
- Kondás, K. (2021b). The Development of Personal Identification in Prisons. *Hadmérnök*, 16(4), 5–12. <https://doi.org/10.32567/hm.2021.4.1>
- Kondás K. (2021c). Biometria a börtönben. *Biztonságtudományi Szemle* 3(4), 1–10.
- Prisznyák Sz. (2014). A tenyérvéna alapú azonosítás egyes alkalmazási lehetőségei. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Modernkori veszé-lyek rendészeti aspektusai* (pp. 225–234). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosz-tály Pécsi Szakcsoportja.
- Sebestyén A. (2009). Büntetés-végrehajtás informatikai fejlesztési projekt. In Fekete K. (Szerk.), *Kommunikáció X.* (pp. 241–260). Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- Suplicz S., Fűzi B. & Horváth S. (2006). *Írisz felismerésen alapuló beléptető rendszer által kel-tett attitűdök és averzív reakciók vizsgálata*. Budapesti Műszaki Főiskola.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *BioSec Group Kft. – Technológia*. <http://www.biosecgroup.com/hu/technologia>

URL2: *Reptéri „arcfelismerő” megoldások – szakértői vélemény*. <https://www.securinfo.hu/ter-mekek/biometria/5774-repteri-arcfelismero-megoldasok-szakertoi-velemenye.html>

Alkalmazott jogszabályok

- 12/2016. (V. 4.) BM rendelet az arcképmás, az ujj- és tenyérnyomat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérnyomat és a szájnáyahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetéseinek részletes szabályairól
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a bünyügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- 78/2015. (XII. 23.) BM rendelet az arcképelemző rendszer működtetésének részletes szabályairól 2009. évi XLVII. törvény a bünyügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2015. évi CLXXXVIII. törvény az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszeréről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kondás K. (2023). A fogvatartottak azonosítása a büntetés-végrehajtásban. *Belügyi Szemle*, 71(12), 2127–2143. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.12.1>